

22. januar 2025

Ukiuni arlaqartuni imigassaq pillugu uppersaasersugaasumik politikki pillugu inassuteqaatit pillugit tusarniaassut

Aallarniutigalugu GE-mit qujajumavugut ukiuni arlaqartuni imigassaq pillugu uppersaasersugaasumik politikki pillugu inassuteqaatit pillugit tusarniaassumik nassitsivigineqarnitsinnut.

GE-mit iluarisimaarnartilluinnarparput, nunatsinni innuttaasut peqqissuunissaat ukkatarineqarmat immikkut qitiutillugu imigassamik atornerluinerup inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerannut qanoq sunniuteqarnera.

Ilisimaneqartut Kalaallit Nunaanni inunnik atorfissaqartitsitsinitsinni amigartooqqavugut, taamaattumillu suulluunniit innuttaasunik nukittorsaaniarnermik siunnerfeqartut pitsaasuupput.

GE-mit ernumaammernartut uparuagassaqqissutullu isumaqarfigaarput, aaliangiisimaneq inuussutissarsiortut siunissami imigassamat politikkerinermi ilanngunneqassanngitsut, saniatigullitaajumallugu taakkuullutik siunissamat imigassamat politikkimik atuutsitsinissamik ilusilersuinermi aaliangiilluinnartuusussaasut. GE-mit akuersaarparput imigassamat politikkiorniarnermi tunngavigineqartussa qallaveqarmat innuttaasut peqqissuunissaanik, kisiannili tassani aningaasaqarniarnermut sammisut eqqarsaatigisariaqarputtaaq. Ilanngullugu oqaatigerusunnarpoq inuussutissarsiorneq imigassamat inatsisip timitalerneqarnissaani "nipilersoqataalluinnartuummat", taamaattumillu pissusissamisoorsuu-sorinarluni avaqqunneqarsinnaanngitsaq inuussutissarsiornermik ingerlatsinerup misilittakkaminik ilanngussinissaa, isumannaarumallugit pitsaanerpaamik atuutussanngortitsiniarnissaq imigassarlu pillugu politikkimik malittarinninniarnissaq.

Taaneqarpoq, siunissami imigassamat politikki periutsit qulit iluanni ataaseq tassaasoq, tamatuma uppersaasersu-galluni misilittakkanik tunngaveqarnissaa. Tamanna naammassillugu timitalerneqassappat isumaqarpuqut pisariaqartoq sulit uppersaatinik misilittakkanillu katersuisoqartariaqartoq. Siunissami imigassaq pillugu politikkipaatut suliaq soorluli annertunerpaamik WHO-mit paasissutissiissutinik tunngaveqartoq annikitsuinnarmillu Naatsorsuusoqqissaartarfimmit paasissutissanik imaqarluni. Soorunami WHO "kimittuujuvoq" peqqinnissarlugu pillugu annertuunik paasissutissanik peqarluni, kisianni GE-mit isumaqarpuqut ilanngullugu Nunani Avannarlerni tassalu Danmarkimi, Norgemi Sverigemilu ilisimaneqartut misilittakkallu itisilerlugit misissuiffigineqartariaqartut, inuusuttut imigassartorpallaarnerannut tunngasunik. Tassani imigassamat politikki allanngortittariaqarpoq.

Norge Sverigelu tamarmik killilersuinernek atuiptut imigassalluaalakoornartulliit immikkut pisiniarfissianii taamaallaat pisarineqarsinnaatitaallutik, kisiannili annertunerusumik inuusuttut imigassartornerannut apparsaataasumik kinguneqan-ngitsumik. GE-miillu isumaqanngilagut sakkortuumik killilersuinerit ajornartorsiutinut aaqqiissutaasinnaasut. Imigassamimmi atornerluisarnermi niuertarfiit qanoq ammasarnerinit "aqunneqanngilaq", aaqqiiniarnermilu ileqqut isiginnittaatsillu tassaallutik allannguiniarnermi allanngortinniarlugit sunnernaagassat.

Siunissamilu imigassamat politikkipaatut misilittakkanik tunngaveqarnissaanik kissaateqarnermi avaqqunneqarsinnaanngillat Islandimi pissutsit aamma qiviarnissaat. Islandimi imigassamik atornerluinernek akiuiniarnermi tunngaviit tallimaasut ingerlanneqarput: 1) Inuit attaveqatigiinnerat nukittorsarlugu, 2) Sumiiffiusuni innuttaasut atorluarlugit, 3) Sumiiffinni ilisimasat annertusarlugit najugaqartuusullu akuliusimalersillugit, 4) akuliusorlugit suleqatigiilersillugit ilisimatusarnermik suliaqartut, politikkerit, pineqartunik suliaqartut inuinaasullu, 5) Aqqiiniarnermi ajornartorsiutip qanoq iluseqartuunera aallaaviutillugu¹. Islandimi ingerlatsineq iluatsilluartumik kinguneqarsimavoq sukangasuumik malittarisassiornerit

¹ [Tunngavigisat tallimaasut Den Islandske Model / Imigassaq inuiaqatigiillu-mit aasat.](#)

sassaalliueteqarsinnaatitsinerillu killilersugaasut atornagit. Periutsimmi taakku inuusaatsillu allannngorsarneqartariaqarput.

GE-p innersuussissutitt nassiunneqartuni takusinnaavaa, taakkartorneqartunut assingusunik iliuuseqarnialersaartoqartoq, ataqatigiinnermik nukittorsaanikkut il.il.. Tamanna iluarisimaarnarluinnarpoq inassutigerusupparpullu, inuit akornanni pissutsit siunissami imigassamut politikkiliornermi isiginiarneqarnerussasut.

GE-miillu takorusunnerugaluarparput, innersuunneqartut kingunerusinnaasunik isiginninnerunissaat, eqqarsaatigalugit inuiaqatigiit akornanni sulisinnaasuusut,, minnerunngitsumik inoqarfinni inukinnerusuni, innersuussutigineqartut timitalerneqassappata niuertarfiusunik matooraaffiulersinnaasuni.

Ataani innersuusutigineqartunut ataasiakkaanut qisuariaatigut saqqummiutissavagut.

Innersuut 1: Eqqunneqarlik pisortat pigisaannik imigassamik tuniniaaviit/niuertarfiit tuniniaasinnaanermi kisermaassiviu-sut.

GE-mit tamanna pitsaasumik kinguneqarsinnaasutut isumaqarfiginngilarput. Niuertarfiimmi pisiassanut akiutitat tigummiinnarsinnaanngilaat imigassamik tuniniaasinnaatitaassanngikkunik. Tassa niuertarfiit taaneqartutut pisoqassagaluarpat nioqputiminnut akiutititik malunnavissumik qaffattariaqassavaat. Taamaattumik innersuussuti-gineqartoq pitsaanngitsumik malitseqartussaassaaq innutaasunut nanertuutaalersussamik, inuuniarneranni akit suli qaffasinnerulersussaassammata.

Tamatumalu saniatigut, uppersarsarneqarsinnaasumik takussutissaqanngilaq, pisortat kisermaassilluni pisiniarfinnik pilersitsippata, innutaasut peqqissusiat qaffassasooq, takukkit nunani avannarlerni Islandimilu misilittakkat.

Kiisalu GE-mit takujuminaatsipparput pisinarfiit taaneqartutut ittut ingerlannissaannut taamatut ittunik ingerlatsinissanut sulisunik pisariaqartumik ilinniarsimasunik il.il. naammattunik piumasarineqartutut ilinniarsimasunik pissarsiaqarsinnaanissaat, minnerunngitsumik nunaqarfinni inoqarfiusunilu minnerni.

Innersuut 2: Kommunini tamani akuersissutinik tunniussisartussalioritsi

Innersuussuteqartartussanit aaliangiussat timitalerneqartartussaapput niuertarfinit pisiniartarfinnilu. Niuernermimmi ingerlataqartut tassaapput aaliangiunneqartunik timitaliinissamut piginnaaneqarnerpaajusut, taamaattumik pingaaruteqarluinnassaaq, aaliangiinerni inuussutissarsiornermik ingerlataqartut isumaannik tungaveqarnissaq. Taamaangippaammi aaliangiinerit piviusunit aallaaveqarnavianngimmata timitalerneqarsinnaajunnaarlutik.

GE-mit taasat tungavigalugit innersuussutigiumaneqarpoq, niuertarfeqartut neriniartarfiuteqartullu akuersisartuni issiaveqartitaallutik peqataatinneqartuaannarissaat.

Innersuut 3: Aalakoornartulinnik tuniniaasarnerit sassaalliueteqarsinnaanerillu piffissalersoneqarlutik killilersuiffigineqarlik

GE-mit takuneqarsinnaanngilaq taamatut inassuteqarneq iluarinartumik malitseqarsinnaasooq. Inassutip kingunerisassaasa ilagaa aalakoornartulinnik sassaalliueteqartarfiit annertuumik isertitatigut malunnavissumik annaasaqarnissaat. Imatut oqarnissaq ussarnartorsiornerpoq, tassalu sunniutit ilaat suli ajornernik kalitaqartitsilersinnaasut, sassaalliueteqartarfiusummi matugaangata angerlarsimaffinni persuttaanerit kinguaassiuutitigut kanngutsaaliernerit atorerluinerillu takussaanerulertus-saassammata. Aalakaarnartulinnik sassaalliueteqartarfiit (neriniartarfiit/imerniartarfiit) piffisamik sassaalliueteqarsinnaanermut killiliiffigineqarpata angerlarsimaffinni nanginnerit amerlanerulissapput, taamallu angerlarsimaffinni persutaanernik kinguaassiuutitigullu atorerluinerit amerlanerulissallutik. Tassami putumaniartut imerniartarfinni putumatillugit malittarisinnaavagut, angerlarpatali malittarisinnaanagit. Saniatigullu aalakoornartulinnik pisisinnaanerit sassaalliueteqarfiillu killilersoneqalerpata, taava sunnertitsissutaasinnaasut allat anngiortumik pineqarnerulissapput aamma ikiaroorartut aanngajaarniutillu allaanerisut atorneqalissallutik. Pisiniartartut tamakkuninnga tuniniaasartunut "milorujunneqartutut" inissinneqalissapput, taamalippallu isumaqarpugut tamakkuninnga atuinerit qaffassasut. Tamannalu kissaatiginanngeqaaq.

Innersuut 4: Imigassartorsinnaatitaaneq 18-imiit 21-inik ukioqartunut inatsisiliornikkutt malinneqartussanngorlugu qaffallugu

GE-mit taamatut inassuteqarsinnaaneq qulaanisulli pitsaanngitsunik malitseqassasoq nalilerparput, tassami pilissammat allatut malugisimaaruteqarnissamik ujartuilernerneq, minnerunngitsumik hash aamma ikiaroornartut sakkortunerit iluini.

Tassami ukiutigut qaffaasoqarpat inuusuttut imernatik allatigut aanngajaarutinut saatsinneqassammata. Inerteqqusiineq = pissanganarsaarineq. Isumaqarpugut, isiginnittaatsitsigut allannguissamik suliniuteqarnissaq itigartitsissusiinermi siunertaqarnerusoq. Akerlianilli 21-nik ukioqalernissamut killigititaq qaffanneqarpat, ilimagineqarsinnaavoq ikiaroornartunik assigisaannillu niuernerup isertortumik aningaasarsiornerup annertusiartornissaa, tamannalu Kalaallit Nunaata aningaasaqarneranut inuiaqatigiinnullu nalinginnaasumik ajoqusiissaaq.

Inuusuttuaqqat 18-it sinnerlugit ukioqartut pisiniarfinni pisiniarsinnaaniassammata kinaassutsimut uppersaatinik atulersitsisoqartariaqarpoq.

Innersuut 5: Pilerisaaruteqartarneq unitsilli
GE tamatumunnga ilanngussassaqaqngilaq.

Innersuut 6: Akinik misissuineq akikinnerpaaffiusinnaasut ujartorlugit
Niuertarfiit siusinnerusukkat saqqummiussaqaqarnikuupput siunnersuutigalugu aalakoornartullit akikillillugit neqeroorutaasartunut ilaatinneqassanngitsut. Taamanikkulli unammilleqatigiinnermut siunnersuisoqatigiit aaliangiippit, niuertarfiit isumaqatigiissuteqassanngitsut, aalakoornartumik akullit akikilliatut niuertugineqarsinnaanerit niuertarfiit akornanni isumaqatigiissuteqarfigissanngikkaat, tamanna unammilleqatigiinnissamut inatsimmik kalluilluni unioqqutsitsinerussammat.

Niuertarfiuteqartut ajornartorsiuteqartinngilaat, soorlu aalakoornartulimmut ataatsimut akiummik minnerpaaffiliisinnaaneq, kisiannili GE-mit takuneqarsinnaanngilaq, akinik qulaajaalluni misissuiniarnerup siunertaa. Akitigut minnerpaaffiliisoqar-sinnaavoq pisortanit misissuiniartaqanngitsumik.

Innersuut 7: Akinik nakkutiginnilluni malittarinnineq
GE-mit ullumikkut nioqqutigineqartut imigassat allallu akii nakkutigineqarput, tamakkulu ullumikkut allassimasutut pigineqarput.

Taamaallaat apeqqutaavoq Naalakkersuisut akitsuusiissutiminnik qafaaniarnerisut, nioqqutissat assigiinngitsut iluini arlaatigut "sisusoqarpat".

Siusinnerusukkat takuneqartarsimavoq, akitsuutit qaffanneqaneri peqqutigalugit atuineq appartartoq, kisiannili aamma takuneqartarluni, inuit atuipiluttuusut inuussutissanit imigassaq ilaqutariit iluanni pingaartinnerulertaraat. Tamannalu ilaqutariit iluanni sulii annertunerusumik unamminartunngortartoq.

Innersuut 8: Ukiuoorutimik akitsuutinik inissititerisarneq
Ukiuoorutimik akitsuutinik inissititerisarneq imaassinnaavoq imigassamik atuinnermut apparsaataasinnaasoq, kisiannili tamatumunnga ilaqutariit sanngiinerusutut inissisimasunut atukkatigut innarliisinnaavoq peqqutigalugit atornerluinerit taamaattoqartillugulu meerarpassuit eqqornerlunneqartarputt. Ilaqutaasumik akitsuusersuutaareersut ajornanngitsumik pitsaaneruserusumik paasiuminarneruserusumillu ilusilersorneqarsinnaapput.

Innersuut 9: Ilaqutariinnut tamanut tapiissusiilerneq – ingammik meeqqap inuunerani ukiuni 1000-ini siullerni
GE tamatumunnga ilanngussassaqaqngilaq, tapersersiiginnarlunili.

Innersuut 10: Sunniutinik miissuineq, naliliisarnerit akulikitsut isumagineqarnissamullu innersuussisarnerit
GE tamatumunnga ilanngussassaqaqngilaq, tapersersiiginnarlunili.

Innersuut 11: Kingunerusinnaasut imertarunnaartitsiniarlunilu isumaginittarnerit atornerqarsinnaaneri iserfigineqarsinnaaneri pitsaanerulersillugit aamma qaammarsaanerit tunngasut eqqarsaatigalugit.
GE tamatumunnga ilanngussassaqaqngilaq, tapersersiiginnarlunili.

Innersuut 12: Imigassartaqanngitsumik aaqjissuinerit peqataaffigineqarsinnaasut ilaqutarillu naapiffigisinnaasaat
GE tamatumunnga ilanngussassaqaqngilaq, tapersersiilluinnarlunili.

Isumaqarlunarpugut, qulequtani taaneqartutut ittuni iliuuseriniakkat inerteqqusersuinerit, killilersuinerit il.il sunniuteqarsinnaanerannit pitsaanerujussuussasut.

Innersuut 13: Imigassartaqanngitsumik aaqjissuinerit meeqqanullu naapittarfissiinerit

GE tamatumunnga ilanngussassaqaqngilaq, tapersersiilluinnarlunili.

Isumaqaqarlunnarpugut, qulequtaani taaneqartutut iliuuseriniakkat inerteqqusersuinernit, killilersuinernit il.il sunniuteqarsinnaanerit pitsaanerujussuussasut.

Innersuut 14: Meeqqat atuariiini inuussuttullu sunngiffimmini ornittagaanni imigassartaqanngitsumik ataatsimoortitsinerit

GE tamatumunnga ilanngussassaqaqngilaq, tapersersiilluinnarlunili.

Isumaqaqarlunnarpugut, qulequtaani taaneqartutut iliuuseriniakkat inerteqqusersuinernit, killilersuinernit il.il sunniuteqarsinnaanerit pitsaanerujussuussasut.

Innersuut 15: Aalakoornartullit puuini peqqinnissaq pillugu paasissutissanik nipitissuineq

Inassutigineqartoq taanna isumaqaqarpugut niuertunut ajoqusersuissasoq pisisartunullu sunniuteqarnani. Tupat taamaaliorneqarnikuupput sunniuteqarsimanngitsumik. Taamaattumik taamatut niuertunut suliassanngortitsineq anguniakkamut sanilliullugu kinguneqartitsingaarnaviangilaq. Taamaattumik innersuussutaasoq taanna peertariaqarsorinarpoq.

Innersuut 16: Qaammarsaalluni ingerlanneqarsinnaasunik inerisaaneq

Isumaqaqarlunnarpugut, qulequtaani taaneqartutut iliuuseriniakkat inerteqqusersuinernit, killilersuinernit il.il sunniuteqarsinnaanerit pitsaanerujussuussasut.

Innersuut 17: Inerisaanissanut aningaasaliinerit inassutigineqartunillu ingerlateqqiinerit

GE tamatumunnga ilanngussassaqaqngilaq, tapersersiiginnarlunili.

.

Inussiarnersumik inuulluaqqusiillunga

Eva Jørgensen | Grønlands ErhvervSulisitsisut